Registreren volkskunst een van leukste ervaringen

Ito Tromp: 'Voordeel gehad met twee dichters te werken'

= door Wim Rutgers =

ITO TROMP, medewerker van de Mediadienst in de Biblioteca Nacional Aruba en bekend presentator van radio, televisie, film en culturele manifestaties, heeft een veeljarige en veelzijdige staat van dienst. Hij begon zijn carrière bij de bouw van het WEB te Balashi, maar stapte al gauw over naar de Arubaanse voorlichtingsdienst. Daarna werkte hij onder meer bij het Archief, de Telefoondienst, de Eilandsontvanger, terug naar de Voorlichtingsdienst en daarna het Antilliaanse, landelijke Bureau Cultuur en Opvoeding tot aan de opheffing daarvan per 31 december 1985. Met het ingaan van Aruba's status aparte werd Ito Tromp benoemd bij de mediadienst van de Bibliotheek.

Van 1963 - 1965 studeerde hij 'Public Administration' en 'Communication' in Puerto Rico, waar hij een wekelijks radio-programma over Caraïbisch cultureel leven en hersengymnastiek in het Spaans en Engels verzorgde.

In 1972 volgde hij een televisie-opleiding in Nederland over het maken van programma's, produktie en regie, en in die tijd stuurde hij vanuit de studio's van Radio Nederland Wereldomroep in Hilversum zijn culturele muziekprogramma 'Butishi di Alegria' naar Aruba op. Een gesprek met een niet-alledaagse werker over zijn veelzijdige carrière en belangstelling.

'Bij de Voorlichtingsdienst werkte ik onder Nicolas Piña Lampe, de dichter. Van hem heb ik veel geleerd over literatuur, maar vooral om van literatuur te houden. Ik deed vooral administratief werk, maar moest vanuit verschillende talen ook veel vertaalwerk doen naar het Papiamento toe. Nicolas heeft me geleerd hoe je dat het beste kunt doen.

Piña Lampe schreef zelf heel veel, hij had een constante en hoge produktie, hij was voortdurend bezig om poëzie te schrijven op allerlei kleine stukjes papier en in allerlei talen. Hij kende er veel en

Mi biblioteca

Ata mi biblioteca precioso
Cu ta un joya pa mi lugar;
Aki mi ta lesa cu hopi goso
Y na cas mi ta sigui te mardugá.

Buki sabi, yen di inteligencia
Ta engrandece mi educacion
Tin storia, idioma y buki siencia
Cu semper ta atrae mi atencion.

September 1987

was bovendien ook nog beëdigd vertaler. Hij kende Spaans van huisuit (hij was geboren in Tocopero in Venezuela) maar beheerste het Papiamento perfekt en kende ook heel goed Nederlands en schreef zelfs een enkele keer poëzie in het Frans!'

GHOST-WRITER

'Bovendien was hij een soort ghost-writer die de speeches van de officiële gezagsdragers moest maken. Die man vond ik geniaal, omdat hij op zoveel gebieden actief was en uitblonk. Ook in de politiek, ook als ceremoniemeester. Van zo iemand leer je

"Culturele programmas hielpen schrijvers"

veel; hij is door zijn manier van handelen een voorbeeld voor je.

Ik heb het voordeel met twee dichters te werken, want na de dood van Nicolas Piña Lampe kwam ik per 1 september 1967 op het Bureau Cultuur en Opvoeding in dienst bij Hubert Booi. Ook van hem heb ik veel geleerd. Het was zijn idee bijvoorbeeld om te gaan werken op het gebied van de 'historia oral'. Met de uitvoering daarvan ben ik aanvankelijk begonnen, maar vooral Eddy Tromp heeft het daarna voortgezet'.

'Nadat Hubert Booi in 1978 naar het eilandelijke Instituto di Cultura overstapte, werd ik hoofd van het landelijke, Antilliaanse Bureau Cultuur en Opvoeding. René Römer was het hoofd op Curaçao. We werkten samen met

"Het is slecht over anderen te vertellen"

de andere eilanden wat regeringsprojekten betreft, ook in verband met de officiële uitwisseling met andere landen'.

'Van Hubert Booi waardeer ik vooral zijn stijl van schrijven en zijn grote interesse voor het Papiamento. Ik had met hem een vorm van telepathie, want ik wist van tevoren wat hij mij zou vragen. Ik schreef al een brief vóór hij erom vroeg en als hij het tegen me zei, lag de opdracht al kant en klaar op zijn bureau. We hebben heel goed samengewerkt'.

'Ik heb in de loop der jaren heel wat cursussen Papiamento gegeven aan allerlei mensen. Via linguïstische congressen in bijvoorbeeld Curaçao, Puerto Rico en Mexico heb ik veel van talen opgestoken. Ik gaf ook Papiamentse les aan onderzoekers als Carmen Valeriano uit Peru, José Rhona uit Canada, Bouwscholte uit Engeland, Edward Bendix van de Verenigde Staten en andere. Zo kwam ik met allerlei interessante mensen in aanraking. Studenten en scriptie-schrijvers uit allerlei landen die over uiteenlopende onderwerpen schreven heb ik moeten begeleiden'.

Ik nam deel aan orthografiecommissies Maduro, Römer, Daantje en Mansur, aan de Commissie Standaardisering, aan de Arubaanse Commissie Grammatica.

Ik heb hersengymnastiek in het Papiamento voor de radio geïntroduceerd. Ook heb ik veel over de Papiamentse taal gepraat voor de media als radio en de televisie. Een tijd geleden heb ik zelfs een vorm van steno voor het Papiamento gemaakt!'

HISTORIA ORAL

'Het was Hubert Booi's ideaal om interviews op te nemen met oude mensen, om over historisch materiaal te kunnen beschikken dat nooit opgeschreven was. Met hulp van Domi Tromp en later vooral Eddy Tromp trokken we er met de bandrecorder op uit en spraken we over van alles. Over de wijze van leven, over eten, kleding, opvoeding, begrafenis en bruiloft, werk enzovoort, over wat wel hoort en wat niet hoort... Vaak stelden we dezelfde vragen op verschillende plaatsen, zodat we per district of familie over vergelijkingsmateriaal beschikten. Sommige geïnterviewden, zoals Sra. Catharina Ruiz te Jaburibari, konden nog enkele oude liederen zingen, maar vaak was men ze allang vergeten'.

'Het viel me op dat de meeste geïnterviewden geen verhalen wilden vertellen, want 'het is slecht om aan anderen verhalen te vertellen', maar men wilde nooit zeggen waarom dat zo is! Eventueel kun je een verhaal nog wel 's ochtends vertellen, maar nooit 's avonds; wel aan je kinderen maar nooit aan vreemden!

Ons eerste interview was op 16 oktober 1967 met Maria Dominica Roza-Giel, die vroedvrouw en 'curioso' was te Boegoeroei. Vanaf dat moment hebben we meer dan honderd tapes gemaakt, vooral in het begin van de jaren zeventig. Heel wat mensen hebben ons op die manier verteld over het traditionele leven op Aruba, vóór de komst van de Lago'.

BUTISHI DI ALEGRIA

'Eddy Tromp opperde oorspronkelijk het idee om met Butishi di alegria te beginnen. We maakten de eerste programma's toen ik in Puerto Rico was in 1964. Vorig jaar bestond het dus vijfentwintig jaar en al die tijd is het via Radio Kelkboom uitgezonden'.

'Eddy en ik hebben een enorm archief van heel oude grammofoonplaten. Uit onze verzameling kon bijvoorbeeld de dubbel-l.p. van Motito worden opgenomen. We bezaten op een gegeven moment nog het eerste muziekstuk van Padu Lampe, dat hij zelf toen al niet meer had. We hebben oude aguinaldo's, oude groepen van vroeger, mariachi's, conhuntos enz. Bij elkaar is het een heel archief van oude muziek.

Vroeger leende ik nog wel eens wat uit, maar sedert ik platen gebroken terug kreeg, zonder dat men zich zelfs maar excuseerde daarvoor, doe ik dat niet meer. Ze zijn strikt privé, in tegenstelling tot literair werk dat ik ook verzamelde. 'Butishi di alegria is eigenlijk een muziekprogramma, maar we brengen er ook interviews in, poëzie, verhalen, boekbesprekingen als dat zich aandient. We combineren de literatuur en de muziek met folklore en cultuur in het algemeen. Ook aan oude gebruiken en gewoonten besteden we vooral veel aandacht'.

'We hadden nog andere radioprogramma's zoals 'Curiosidad di nos Planeta' waarin ik in twee tot drie minuten bepaalde wetenswaardigheden vertelde. Elke dag waren er enkele voorbeelden over allerlei onderwerpen. Eddy Tromp en ik maakten een hele tijd 'Vuelve el Ayer', een programma van zo'n vijfenveertig minuten, dat steeds op donderdagavond werd uitgezonden. Dat hebben we bijna twee jaren volgehouden, zodat we ongeveer tot honderd programma's kwamen, waarin aandacht besteed werd aan oude liederen en muziek. Elk 25ste programma was een 'special' waarmee we veel plezier hebben gehad. Zo namen we geluiden op in het Wilhelminapark, aan de beach of op de top van de Hooiberg, en deden we alsof we vanaf die plaatsen 'life' uitzonden. Mensen kwamen kijken, maar er was natuurlijk niets of niemand!'

'Met het culturele televisieprogramma Nos Tera is Hubert Booi via het Bureau Cultuur en Opvoeding begonnen in oktober 1964, een jaar nadat Tele-Aruba startte. Het programma is met de opheffing van het Bureau eveneens opgehouden te bestaan. Net als voor Radio Kelkboom probeerden we in 'Nos Tera' een verscheidenheid aan eigen cultuuruitingen te brengen. We behandelden onderwerpen over folklore, onderwijs, gezondheid, recht, maar ook muziek en literatuur, zowel in orale als ook geschreven vormen. Wat er maar de moeite waard was en wat zich aanbood. Heel wat Arubaanse schrijvers hebben zo kans gezien hun literaire werk voor een groter publiek te presenteren. We maakten interviews met hen, en dichters droegen hun werk zelf voor of ik deed dat voor hen'.

'Al hun gepresenteerde en 'gepubliceerde' werk bewaarden we zorgvuldig in een file, zodat we einde 1985 bij de opheffing van het Bureau, een hele verzameling van Arubaanse literatuur hadden.

We konden in 'Nos Tera' vaak programma's en personen presenteren die op dat moment in Cas di Cultura optraden, bijvoorbeeld ook via de Stichting Culturele Vorming in Schoolverband, omdat het Bureau dergelijke programma's kon betalen'.

FILM

'Door mijn televisie-opleiding in Nederland heb ik heel wat tijd aan het maken van films kunnen besteden. In maart gaf ik nog voor de eerste keer op Aruba een workshop over 'script-writing'. Ik heb meegewerkt aan de films als 'Our S.S.S Islands' (Small, Smaller, Smallest) over de Bovenwinden, ik vormde de Arubaanse redactie voor de produktie 'Antilliaans Verhaal', ook hielp ik met de opnamen voor amateurtoneel voor de Nederlandse televisie. Samen met Oswald Specht van Curaçao heb ik op de Bovenwinden een workshop televisie en film maken gegeven. We maakten een opname van Ellis Lopes toneelstuk 'Independence, our slow death?'

'Zelf heb ik ook nog wel het een en ander geschreven, vooral veel artikelen over velerlei onderwerpen in allerlei lengte en uitgebreidheid. Soms waren dat verhalen als 'Arikok' dat gepubliceerd werd in Jossy Mansur's tijdschrift Brindis, en enkele gedichten.

Collectie Ito Tromp

VAN DE grote verzameling bij Bureau Cultuur en Opvoeding nam Hubert Booi in 1978 een deel mee naar het toen in het leven geroepen eilandelijke Instituto di Cultura. Maar de belangrijkste documentatie bleef natuurlijk! Toen het Bureau per 1 januari 1986 (met het ingaan van de status aparte) werd opgeheven, ging de in de loop der jaren omvangrijk geworden verzameling culturele documenten naar de Biblioteca Nacional Aruba, waar ze nu in de 'Arubiana/ Caribiana' bewaard wordt onder de naam 'Colleccion Ito Tromp'.

Daarin vinden we niet minder dan 75 partituren van de Arubaanse musicus Rufo Wever en veel muziek van anderen, een grote collectie poëzie en verhalen van ongeveer 75 Arubaanse auteurs van wie de helft een substantiële hoeveelheid schreef.

Daarnaast bevat de verzameling in de afdeling 'investigacion' een hoeveelheid scripties, boeken en korte notities over allerlei onderwerpen die betrekking hebben op Aruba of de Nederlandse Antillen.

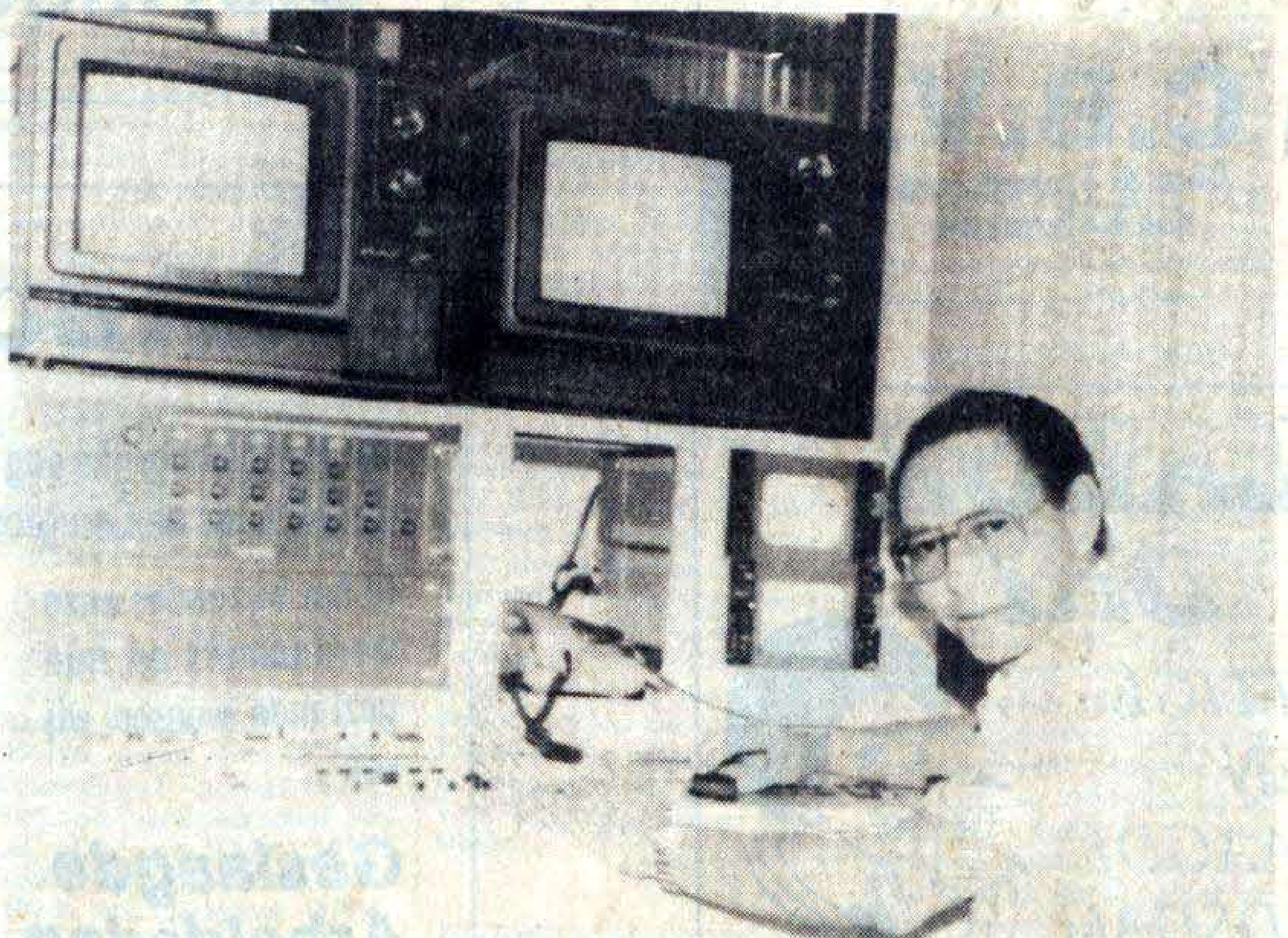
De afdeling 'obranan' bevat nog een kleine collectie onuitgegeven poëzie- en verhalenbundels en vooral veel toneel, dat wél werd opgevoerd maar waarvan de tekst nooit werd gepubliceerd. Daar vinden we dus nog een goede bron voor de kennis van onze toneelgeschiedenis.

Apart wordt er dan nog een verzameling van meer dan honderd tapes bewaard met 'historia oral', interviews met vooral oude mensen, die vanaf oktober 1967 hun herinneringen aan het oude Aruba en zijn tradities vertelden.

Deze gehele collectie Ito Tromp is voor elke serieuze onderzoeker vrij toegankelijk voor raadpleging ter plekke. Uitgeleend wordt er niet, uiteraard.

ITO TROMP
...historia oral...

Ito Tromp achter de knoppen in de mediatheek te Oranjestad.

Eén aspirientje is

Vervolg van pag. 7

de meest elementaire dingen weten ze, met het diploma in de hand, nog niet.

DIENSTBODE

'Komt er bij een keurig aangekleed meisje. Ze heeft net als eerste in de familie een ETAO (toeristisch administratieve opleiding) diploma behaald. Met veel bloed, zweet en tranen van de hele familie is het gelukt. Moet ik tegen zo iemand zeggen dat ze als dienstbode kan werken? Dan had ze toch net zo goed naar een 'dienstbodeschool' kunnen gaan?'

Een ander irritatiepunt heeft te maken met het immigratiebeleid van de overheid. Dat is niet gestruktureerd. Het is bekend dat jaarlijks zo'n 4000 Curacaoënaars naar Nederland gaan. Zo'n 1000 van hen redden het om een aantal redenen niet. Een gebrek aan kennis van de Nederlandse taal is vaak een van die redenen. Een groot deel daarvan ontwikkelt een crminineel gedrag: die komen terug als 'voleerde op internationaal niveau opererende crooks'. 'En dat zijn pas boeven, die opereen rationeel en niet emotioneel zals de meesten op Curacao.'

Brown's voorstel: iedereen met een lagere opleiding moet verplicht een cursus Nederlands volgen of anders niet of moeilijk papieren krijgen om te vertrekken.

DRUK

De werklozenstichting zal druk blijven uitoefenen op de overheden. Er moeten meer infrastruktuur en middelen ter beschikking worden gesteld voor de aanpak van de werklozenproblematiek. Voor dat zover is, zal men deze kwestie wel eerst als probleemgebied moeten erkennen. Dat is nog niet zo. Maar dat is, volgens Brown, gemakkelijk verklaarbaar: wat als die erkenning wel plaats vindt? Hoe pakt men het probleem aan? Het aspirientje- voorbeeld wordt erbij gehaald. Dat is gemakkelijk toe te dienen minder kostbaar dan een operatie.

SOCIAAL

Worden meer banen geschappen dan zal ook een belangrijk deel van het drugsprobleem zijn opgelost: nu gebruiken immers heel wat mensen drugs of alcohol, maar de meesten functioneren toch prima. De sociale gebruikers. De werklozen hebben geen stimulans om zich te beheersen, zij kunnen doorgaan en missen discipline.

Het is eigenlijk absurd dat de overheid volstaat met een kleine organisatie als de werklozenbeweging. Eigenlijk zouden honderden mensen zich met deze problematiek moeten bezighouden. Een ter beschikking gestelde ambtenaar is niet voldoende. Ook het kantoortje is volgens Brown daarom niets meer dan een 'pijnstiller'. 'Dan houden wij ons tenminste koest. Ik heb ze echt wel door.'

FAMIA PLANEA

Zal dit probleem verder toenemen, als er niets gedaan wordt en zullen er in het jaar 2000 nog meer werklozen op Curacao rondlopen?.

Brown gelooft dat er sprake zal zijn van een stabilisatie van het aantal mensen zonder werk. 'Er komen wel een paar projecten bij en daar kunnen mensen werken, maar in de marginale wijken worden er nog steeds net zoveel kinderen geboren. De boodschap van Famia Planea is in de buurten waar onderstandstrekkers wonen duidelijk niet doorgedrongen. 'Wel op Cas Cora, maar op Marchena en Wishi niet.'

ARBEIDSDAG
Huntu ku tur Obrero awe nos ta selebrá
DIA DI OBRERO
Masha Masha Pabien
Curoil Service Station
Margrietlaan
DIA DI OBRERO